

NADA ŠERIĆ*

ZAHVALNOST ČITANJU

Danko Plevnik, Fortuna čitanja, Hrvatsko čitateljsko društvo, Osijek, 2006.

«Ako se čitanjem stječu tolika znanja, zašto se onda toliko podcjenjuje znanje o čitanju» reći će Danko Plevnik u predgovoru svoje knjige ogleđa «Fortuna čitanja». Jorge Lius Borges otvorio mu je nov pogled na misiju čitanja i tako su knjige i čitanje za njega postale i ostale, a što drugo nego – sreća. Čitateljska sudbina našeg autora vezana je za čitanje Dostojevskog. Čitajući ponovno «stare» knjige razvijao je svoju osobnost, a dan bez čitanja nazvao je duhovnom prijeverom.

Danko Plevnik 1977. godine postaje prvim članom Međunarodne čitateljske udruge (IRA) iz Hrvatske, a 1978. autor je pojma legologija ili znanost o čitanju. U svome radu zalaže se za uvođenje nastave čitanja u sve ostale nastave prilagođene 21. stoljeću.

U ovoj knjizi objavljeni su tek neki radovi koje autor posvećuje čitanju i kako sam kaže «nepatvorenoj ljubavi prema duhu čitanja». Knjiga sadrži pet ogleđa : «Čitatelj 21. stoljeća: pionir ili žrtva», «Semantika rekonstruktivizma», «Najvažniji interes sveučilišta», «Što je to legologija», i «Hrvatska legologija danas».

U prvom ogleđu autor se bavi izazovima čitanja 21. stoljeća. Pojavom «čitateljske olovke čitanje postaje važno i disleksičarima, dok je na drugoj strani izdavanje knjiga postalo globalni poslovni pothvat, a profit ispred slobode ideja Ipak, čitatelji 21. stoljeća pronalaze svoj put nesputanog i nekomercijalnog čitanja oslobađajući milijune zarobljenih knjiga i nudeći ih na čitanje na javnim prostorima gradova potaknuti idejom «bookcrossinga». Pojavom elektroničke knjige potekla je interaktivnost. Dok novi mediji proizvode vlastite «šifrirane» jezike, jer čita se poruka, a ne tekst, oni koji žele čitati ne padaju pod utjecaj ni dobre ni loše poruka s TV-a. Medijsko je vrijeme skupo i sve se mora skratiti pa tako i tekst («SMS» čitanje). Takvu kulturu autor naziva «kulturom skraćenog pisanja». Suvremeni čitatelji morat će prepoznati i odlučiti u «kojem se moru teksta i oceanu medija» kreću i žele putovati.

«Semantika rekonstruktivizma» drugi je esej u knjizi, a bavi se jezikom čitanja. Čitajući oživljavamo ljude, događaje, stoljeća. Autor ističe da je čitanje neponovljivo, jer koliko čitatelja toliko i vrsta čitanja. Najvažnije je znati ZAŠTO i KAKO netko čita. U ovom tekstu rekonstruirano je pogubno «totalitarno čitanje» na primjeru čitanja A. Hitlera i analizirana uporaba i zlouporaba «čitograma». «Čini mi se da pri opismenjavanju ne bi trebalo samo insistirati na čitanju relevantne literature jer ma koliko čitateljski sadržaj bio važan on nije presudan za izgradnju nečije osobnosti koliko je to način shvaćanja pročitano pa zato valja upozoriti i na izazove čitograma» zaključuje autor (str. 46). Pomoću analize jezika čitanja moguće je otkriti kako tekst djeluje na čitatelja. To gradi njegovu osobnost, njegov «čitateljski identitet».

«Najvažniji interes sveučilišta» treća je tematska cjelina ove knjige. Ovdje autor ističe osnovni informacijski problem koji se danas očituje u «odnosu količine i učestalosti čitateljskih zahtjeva za informacijama i vremena koje je potrebno za

* Nada Šerić, Industrijsko-obrtnička škola Nova Gradiška

razumijevanje tih informacija» (str. 51). Kako bismo shvatili najvažniji interes sveučilišta potrebno je uzeti u obzir sve tri sastavnice čitanja koje nudi autor: zašto i kako čitati (izbor ciljeva), kako čitati (izbor sadržaja i značenja) i gdje čitati (izbor sredstava). Sve ove tri sastavnice treba poučavati zajedno i shvatiti njihovu isprepletenost. Čitanje se mora predavati na sveučilišnoj razini i to u ovome trodijelnom procesu. Nova pismenost naglašava izoliranost društva ukoliko smo komunikacijski nerazvijeni, zaostali. Za razvijenost čitanja treba konzultirati važne «obrazovne specijaliste», za razvoj čitateljskih tehnika tu su «čitateljski specijalisti», a za dobru komunikacijsku tehnologiju pobrinut će se «medijski specijalisti». To je zapravo cjelovit pristup nastavi i praksi čitanja kako ga vidi D. Plevnik.

Što je to legologija – saznat ćemo u četvrtom tekstu. Najvažniji datum suvremenoga proučavanja čitanja veže se za 1978. godinu i francuskog liječnika Emilea Louisa Javala. On je istraživao fiziologiju čitanja i pisanja. Nakon njega započela su i psihološka istraživanja čitanja. U ovom eseju autor nudi odgovor na pitanje što je to legologija pregledom povijesnih laboratorijskih istraživanja. Najveći doprinos dao je Wiliam Scott Gray, otac legologije – znanstvene discipline o čitanju, osnivanjem Međunarodne čitateljske udruge. Pobornik tekstualne psihologije, Robert Waller, čitateljske tehnike definira kao dijelove stila čitanja: «čitanjem se ostvaruju svrhe bilježenja, pamćenja, razumijevanja, procjene, preradbe i kritiziranja onoga što je nekim tekstom dano» (str. 75.). Čitanje prije svega ovisi o intelektualnim i kulturnim razinama čitatelja, a s druge strane i o kvaliteti i količini štiva koje se čita. O smislu čitanja autor nam nudi nekoliko različitih pogleda teoretičara čitanja: Franka Smitha, Denisa Diderata, Jacoba Boehmea, Waltera Benjamina, Milivoja Solara Kennetha i S. Goodmana.

Ekologijom čitanja bavio se američki filozof i kulturni ekolog David Abram za koga je čitanje recipročan i sudionički čin percepcije u fizičkom svijetu. Najveći književnik današnjice, profesor semiotike, Umberto Eco, razlikuje empirijskog i model – čitatelja: «Svaki je pripovjedni tekst, po Ecu, upućen model - čitatelju prve razine, zainteresiranom za fabulu i model – čitatelju druge razine koji se upušta u igru pogađanja... da bi se identificirao model, autor tekstove je nužno čitati mnogo puta, a neke i beskonačno.» (str. 80.). I pisac i čitatelj imaju pravo na slobodu; prvi na ideje i pisanje, a drugi na čitanje i recepciju.

U nastavku eseja o legologiji autor raspravlja o kvalitetama teorije čitanja koje se temelje na stvarnim osobinama pojedinca. Između ostalog ističe: «Nije isto poučavati čitanje u egzaktnim i društvenim znanostima. Zadaća legologije i jest sustavno okupiti sva relevantna gledišta raznih znanstvenih pristupa čitanju, pa je znanost o čitanju neizbježan interdisciplinarni pothvat i multidisciplinarna sinteza» (str. 84.)

U posljednjem, petom poglavlju «Hrvatska legologija danas», objašnjen je put nastanka definicije legologije. U Hrvatskoj se znanstveni interes za proučavanje čitanja javlja 1991. godine. Grupa entuzijasta, Dijana Sabolović–Krajina, Danko Plevnik, na čelu sa Đurđom Mesić željela je institucionalizirati ideje i radove s područja čitanja. Započeli su skupljanjem građe i selektivnim popisivanjem literature od 1962. do 1990. Tada su interes za probleme čitanja najviše iskazivali pedagozi, sociolozi i knjižničari. Danas je taj interes proširen i na područja kognitivnih, lingvističkih i defektoloških istraživanja. Vrhunac hrvatske legologije bila je organizacija 14. europske konferencije o čitanju pod nazivom «Pismenost bez granica» održana u Zagrebu od 31. srpnja do 3. kolovoza u organizaciji Hrvatskog čitateljskog društva. Na tom skupu dokazano je i objašnjeno da čitanje treba

proučavati sustavno i znanstveno. HČD treba poduprijeti otvaranje kolegija legologije.

Neka KVALITETNO ČITANJE bude mjerilo napretka našeg društva poruka je autora na kraju knjige. I što još dodati - Moj naklon, ČITATELJU!